

**Щотижнева аналітична записка
стосовно змін законодавства у сфері економіки і фінансів,
які мають вплив на імплементацію Україною acquis ЄС,
за період з 03 квітня до 09 квітня 2023 року**

За період з 03 квітня 2023 року до 09 квітня 2023 року:

- Президентом України ухвалено 32 документів, з них **10 укази та 22 розпорядження**;
- Кабінет Міністрів України ухвалив 27 нормативно-правових актів (НПА), з них **8 постанов та 19 розпоряджень**;
- ухвалено 4 НПА, з них **2 постанови та 2 рішення** Правління Національного банку України;
- у Верховній Раді України зареєстровано 50 ініціатив, з них **25 законопроектів та 25 проєктів постанов**. Зокрема, Президентом України ініційовано **1 проєкт постанови**, Кабінетом Міністрів України внесено на розгляд ВРУ **3 законопроекти**, народними депутатами України ініційовано **22 законопроекти та 24 проєкти постанов**.

На засіданні Кабінету Міністрів України 07 квітня 2023 року ухвалено рішення про схвалення проєкту [Рішення Комітету асоціації Україна – ЄС у торговельному складі, яким створює умови для набуття Україною режиму внутрішнього ринку ЄС в сфері роумінгу](#).

Документом передбачається доповнити з урахуванням актуальних змін в законодавстві ЄС, переліки та графіки адаптації законодавства ЄС у секторі телекомунікаційних послуг, зокрема, щодо роумінгу в мережах мобільного зв'язку загального користування. Ця сфера стане «пілотом» по повній юридичній інтеграції України у внутрішньо-європейське регулювання, відповідно до Пріоритетного плану заходів з посилення імплементації Угоди про вільну торгівлю, який складається з 29 заходів, які дозволяють завершити існуючі проєкти, такі як Угода про промисловий безвіз (АСАА), та розпочати роботу над інтеграцією до внутрішнього ринку в усіх придатних для цього сферах, зокрема оновити потрібні додатки до угоди, провести моніторинг відповідності законодавства та схвалити рішення про відкриття ринків.

На момент проведення аналізу текст рішення КМУ не було ще оприлюднено на офіційних сайтах органів влади.

06 квітня 2023 року оприлюднена нова [робоча програма «Євратом» на 2023-2025 роки](#), яка була презентована 04 квітня 2023 р. в місті Брюсселі, Бельгія на конференції «Дослідження «Євратом» в дії та можливості для Європи – стратегічна автономія ЄС та енергетичні системи майбутнього».

Одним зі шляхів реалізації [Європейського зеленого курсу](#) є впровадження провідних ядерних технологій, зокрема малих модульних реакторів та технологій ядерного синтезу. Україна є асоційованим учасником програми «Євратом» з червня 2022 року. Участь українських організацій в цій програмі дозволить підвищити рівень безпеки українських АЕС та буде мати вплив на впровадження нових ядерних технологій в Україні. У новій програмі на 2023-2025 роки передбачено **виділення окремого бюджету для України** на навчання, тренінги, розбудову можливостей та зміцнення співпраці між українськими та європейськими організаціями.

04 квітня 2023 року на Євроінтеграційному порталі презентовано 59-й випуск [«Огляд розробок у законодавстві ЄС, правовому аналізі та адаптації законодавства ЄС в Україні»](#) за період з 01 лютого до 31 березня 2023 українською та англійською мовами.

Перелік законодавчих актів, що були ухвалені за період з 03 квітня до 09 квітня 2023 року із зазначенням, які acquis ЄС імплементуються такими законодавчими актами.

[Проект](#) №9170 Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення граничних розмірів комісійної винагороди (інтерчейнджу) при здійсненні міжбанківських платіжних операцій з використанням платіжної картки” від 03.04.2023 забезпечує виконання статті 127 “Ефективне та прозоре регулювання” та статті 133 “Наближення законодавства” Підрозділу 6 “Фінансові послуги” Глави 6 “Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна торгівля” Розділу IV “Торгівля і питання, пов’язані з торгівлею”, статті 385 Глави 12 “Фінансові послуги” Розділу V “Економічне та галузеве співробітництво”, додатку XVII-2 Угоди про Асоціацію та забезпечує імплементацию [регламенту](#) ЄС 2015/751 про міжбанківські комісійні збори за платіжні операції, що здійснюються за допомогою платіжних карток та [Директиви](#) (ЄС) 2015/2366 про платіжні послуги на внутрішньому ринку

[Проект](#) №9171 Закону України “Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за перевищення граничних розмірів комісійної винагороди (інтерчейнджу) при здійсненні міжбанківських платіжних операцій з використанням платіжної картки” від 03.04.2023 р.

Законопроект пов’язаний із законодавчим встановленням граничних розмірів інтерчейнджу і його ухвалення залежить від ухвалення законопроекту №9170 від 03.04.2023р.

[Постанова](#) Кабінету Міністрів України від 04 квітня 2023 р. № 296 “Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії про імплементацию Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті”

Постанова направлена на забезпечення виконання статті 365 Глави 6 “Навколишнє середовище” Розділу V “Економічне та галузеве співробітництво”, додатку XXX Угоди про Асоціацію та забезпечує імплементацию [Директиви](#) 2011/92/ЄС:

Постановою затверджено Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії про імплементацию Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті, вчинену 18 листопада 2022 р. у м. Бухаресті (*текст Угоди не оприлюднено на офіційних сайтах органів влади*).

Детальний аналіз впливу проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення граничних розмірів комісійної винагороди (інтерчейнджу) при здійсненні міжбанківських платіжних операцій з використанням платіжної картки”

Народні депутати України Кузьмініх Сергій Володимирович, Мазурашу Георгій Георгійович в порядку законодавчої ініціативи внесли [законопроект](#) “Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення граничних розмірів комісійної винагороди (інтерчейнджу) при здійсненні міжбанківських платіжних операцій з використанням платіжної картки”, який зареєстрований у ВРУ 03.04.2023 р. за №9170.

Законопроект направлений на забезпечення виконання статті 127 “Ефективне та прозоре регулювання” та статті 133 “Наближення законодавства” Підрозділу 6 “Фінансові послуги”

Глави 6 “Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна торгівля” Розділу IV “Торгівля і питання, пов’язані з торгівлею”, статті 385 Глави 12 “Фінансові послуги” Розділу V “Економічне та галузеве співробітництво”, додатку XVII-2 Угоди про Асоціацію та забезпечує імплементацію [регламенту ЄС 2015/751](#) про міжбанківські комісійні збори за платіжні операції, що здійснюються за допомогою платіжних карток: та [Директиви \(ЄС\) 2015/2366](#) про платіжні послуги на внутрішньому ринку:

Основною метою законопроекту є **закріплення на законодавчому рівні граничних розмірів комісійної винагороди (інтерчейнджу)** при здійсненні учасниками ринку, безготівкових розрахунків з використанням електронних платіжних засобів.

У країнах Європейського Співтовариства (ЄС) питання **інтерчейнджу** врегульовано **регламентом ЄС 2015/751 про міжбанківські комісійні збори за платіжні операції**, що здійснюються за допомогою платіжних карток, згідно з яким була зокрема знижена ставка винагороди за еквайринг – обслуговування платежів за пластиковими картками, яке здійснюється через спеціальні розрахункові термінали. В результаті за кредитними картками **винагорода знизилася з 0,92% до 0,73%**. За перші два роки дії регламенту відбулося стрімке зниження ставок комісії інтерчейнджу у всіх країнах-членах ЄС. Особливо помітним зниження було для локальних кредитних карток у дев’яти європейських країнах та позитивно позначилось на збільшенні конкуренції.

Впродовж останніх років в Україні суттєво зросла кількість безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток. Попри війну, упродовж 2022 року населення нашої держави продовжували **активно використовувати платіжні картки для безготівкових розрахунків**.

[Статистичні дані](#), оприлюднені **Національним банком України (НБУ)** свідчать, що кількість операцій з використанням платіжних карток за травень – грудень 2022 року становила 5599,2 млн., а їхня загальна сума – 5058,2 млрд.грн. Це на 1,4% більше за кількістю та **на 40,5% більше за сумою**, ніж за аналогічний період довоєнного 2021 року.

В Україні та за кордоном здійснено 5194,4 млн безготівкових операцій на суму 3443,9 млрд.грн. Це більше на 4,1% за кількістю та **на 56,9% за сумою порівняно з травнем – груднем 2021 року**.

Водночас кількість операцій з отримання готівки з використанням платіжних карток зменшилася на 24,1% за травень – грудень 2022 року порівняно з аналогічним періодом 2021 року. Натомість сума таких операцій зросла на 15%. **Суттєво збільшився обсяг операцій із платіжними картками за межами України** - він становив 7,4% від кількості та 9,7% від суми всіх операцій з картками (за аналогічний період 2021 року частка операцій за кордоном становила 3,8% від кількості та 3,9% від суми).

Національний банк України зазначив, що більшість операцій з платіжними картками в Україні у травні – грудні 2022 року були безготівковими. **Частка безготівкових операцій із використанням платіжних карток за сумою становила 69% у загальній сумі операцій із платіжними картками в Україні у травні – грудні 2022 року** (за аналогічний період 2021 року цей показник становив 60%).

Аналіз розподілу безготівкових операцій в Україні за їхніми видами свідчить, що найбільше операцій із використанням карток припадало: за кількістю – на розрахунки в **торговельній мережі – 52%** (понад 2,5 мільярда операцій). Їхня сума становила близько чверті від усіх безготівкових операцій (23,1%). Порівняно з аналогічним періодом 2021 року кількість таких операцій зменшилась на 4,2%. Сума ж таких операцій зросла на 20,3%; за сумою – на перекази з картки на картку – 58,3%

(або 1832,4 млрд.грн). Їхня кількість становила 15,6%. Водночас за сумою перекази з картки на картку зросли на понад 90% порівняно з аналогічним періодом 2021 року.

Окрім того, в Україні значно зросла кількість пунктів, які приймають платіжні картки. Зокрема, у грудні 2022 року цифра вже перевищила довоєнний рівень та становила 316,2 тис. (у січні 2022 року – 314,1 тис.).

На сьогоднішній день, в Україні значну частку комісійної винагороди за послуги еквайрингової установи (вартості торговельного еквайрингу) становить **комісійна винагорода інтерчейндж (60%-75%) – міжбанківська плата за обмін**, яка сплачується еквайром емітенту електронних платіжних засобів за кожну пряму або опосередковану (через третю особу) безготівкову операцію, здійснену за допомогою платіжної картки, яка становить в середньому **2% від суми операції, що є одним із найвищих показників у Європі.**

Для окремих видів господарської діяльності, **завищений розмір комісії** практично зводить нанівець прибуток від діяльності, та **стимулює розвиток тіньової економіки**. Зважаючи на те, що згідно вимог чинного законодавства, приймання платіжних карток є обов'язковим для суб'єктів господарювання, які здійснюють свою діяльність у сфері торгівлі, вони вимушені збільшувати обсяги безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток і одночасно сплачувати завищені розміри комісії за торговельний еквайринг, що створює значний фінансовий дискомфорт для офіційного бізнесу в Україні. Така практика, призводить до того, що вартість комісійної винагороди (інтерчейнджу) включається в загальну вартість товарів (робіт, послуг), і в кінцевому результаті компенсується за рахунок споживачів громадян України.

В Україні дане питання практично не врегульоване на законодавчому рівні, хоча й були певні спроби з боку державних органів.

Так, 17 травня 2021 року Національний банк України, компанії Mastercard та Visa підписали **Меморандум про сприяння конкурентному платіжному ринку в Україні**, положеннями якого, передбачалось поступове зниження граничних розмірів ставок комісії інтерчейндж, зокрема ставки інтерчейнджу мали становити - з 01.07.2021 – не більше 1,20%; з 01.07.2022 – не більше 1,00% та з 01.07.2023 – не більше 0,90%. При цьому, Меморандум був відкритим для приєднання будь-якими іншими платіжними організаціями платіжних систем та іншими учасниками ринку. Незважаючи, на те, що з 26 листопада 2021 року, компанії Visa та Mastercard знизили розмір ставки внутрішньодержавних міжбанківських комісій інтерчейндж в Україні до рівня 1,2% (це стало можливим після надання 11 листопада 2021 року Антимонопольним комітетом України відповідного дозволу компаніям Mastercard та Visa на узгоджені дії у вигляді зменшення розміру внутрішньодержавних міжбанківських комісій), банки-власники платіжних терміналів продовжують отримувати найбільшу частку комісії інтерчейндж за безготівкові платежі (2-3% від суми купівлі), у результаті чого, страждають споживачі, адже через високу комісію підвищуються ціни на товари та послуги і це стосується навіть тих, хто платить готівкою або карткою з мінімальною комісією.

З огляду на вищевикладене, встановлення на законодавчому рівні обмеження банківських комісій при безготівкових операціях, проведених за допомогою платіжних карт, є вкрай актуальним та необхідним для нормального розвитку та функціонування реального сектору економіки нашої держави, а приведення граничних розмірів комісійної винагороди (інтерчейнджу) при здійсненні безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток в Україні до діючих норм ЄС, дозволить максимально **гармонізувати вітчизняне законодавство у сфері платіжних послуг із законодавством Європейського Співтовариства.**

Проектом Закону шляхом внесення **відповідних змін до Закону України «Про платіжні послуги»** та Закону України «Про банки і банківську діяльність», запропоновано:

- закріпити на законодавчому рівні визначення поняття **«комісійна винагорода**

(інтерчейндж)»;

- встановити, що розмір інтерчейнджу з 1 січня 2026 року не може перевищувати **0,32% суми операції, здійсненої з використанням дебетової платіжної картки та 0,73% суми операції, здійсненої з використанням кредитної платіжної картки;**

- встановити, що банківська установа самостійно встановлює процентні ставки та комісійну винагороду за надані послуги, крім встановлених законом граничних розмірів комісійних винагород (інтерчейнджу);

- встановити, що Національний банк України здійснює нагляд за додержанням об'єктами оверсайта платіжної інфраструктури, встановлених частиною сьомою статті 37 Закону України «Про платіжні послуги» граничних розмірів інтерчейнджу, при здійсненні безготівкових розрахунків з використанням електронних платіжних засобів;

- запровадити відповідальність за перевищення встановлених граничних розмірів інтерчейнджу;

- встановити **поступовий перехід до встановленого законодавством ЄС розміру комісійної винагороди (інтерчейндж), який не може перевищувати:** з дня введення в дію цього Закону до 31 грудня 2023 року - 1%; з 1 січня 2024 року до 31 грудня 2024 року – 0,7%; з 1 січня 2025 року до 31 грудня 2025 року – 0,5%;

- встановити, що на час дії правового режиму воєнного стану в Україні, суб'єкти господарювання визначені у абзацах третьому та четвертому частини третьої статті 55 Господарського кодексу України (суб'єкти мікропідприємництва) звільняються від сплати комісійної винагороди інтерчейнджу еквайру та/або емітенту за здійсненні платіжні операції із застосуванням платіжної картки прямо чи опосередковано (через третіх осіб).

Законопроект системно пов'язаний із законопроектом №9171 від 03.04.2023 р. про **внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за перевищення граничних розмірів комісійної винагороди (інтерчейнджу) при здійсненні міжбанківських платіжних операцій з використанням платіжної картки, який є похідним від нього.**

Реалізація положень проекту Закону не потребує додаткових витрат із державного та/або місцевих бюджетів України.

Прийняття законопроекту створить сприятливі умови для ведення та розвитку бізнесу, стимулюватиме подальше зростання обсягу безготівкових платежів з використанням платіжних карток, покращить інвестиційний клімат в Україні та захистить вітчизняних споживачів від необґрунтованих підвищень цін на товари та послуги.

Ярослав Сидорович